

obol ovoga profesora književnosti (zaposlen kao nastavnik u Osnovnoj školi u Sanskom Mostu) prema onome što je najbolje u toj književnosti. Time Halilović ukazuje da savremena bošnjačka književnost i njezin roman nisu repa bez korijena, a takvi uticaji – za razliku od peoezije – rijetko se sreći u djelima naših savremenih prozai pisaca.

Iz ovoga proističe drugo bitno obilježje njegovoga romana – uronjenost u riznicu bosanskog jezika. Halilovićev rječnik je bogat, uporedo iznijansirani i raskošni. Reduciran na mjestima gdje je to svrsishodno, a razigran tamo gdje to potrebno. I sav uronjen u tradiciju. Uporedo s time, pisac je pronašao pravu mjeru da to bude i moderan jezički izričaj.

Treće bitno obilježje ovoga romana predstavlja tema kojom se Halilović bavi. To je posljednja oružana agresija na Bosnu Hercegovinu i Bošnjake, njihovo stradanje i odbrana. Velikoj temi odazvao se i hrabro i umješno. Čak ako se i prenebregnu kalkulantska (ne)zamjeranja mnogih naših književnika, zaista se teško literarno baviti temom minuloga rata a da izvedba bude na dostatnom književnoumjetničkom novou. Uostalom, za razliku od onih čije *muze jednako šute iako su topovi davno prestali govoriti*, kao druga krajnost pojavili su se skribomani i veliko mnoštvo tzv. knjiga na ovu, zadatu temu. Među takvim mnogobrojnim rukotvorinama teško je nabasati na prave vrijednosti, a Halilovićev roman to jest.

Radi se o kratkom romanu koji je vrlo efektno strukturiran u četiri poglavlja. Svako je bitno drukčije i svako čini vrlo koherentnu cjelinu. Zato biva *podnošljivije* čitanje drugoga poglavlja, koje je i najduže i koje – uprkos velikoj zahtjevnosti da se u ravni književne umjetnosti oslika život i smrt Bošnjaka u srpskim konclorima izvan puke faktografije slika užasa – uspješno nosi roman kao njegov središnji događaj i glavno tkivo. Ni poslije toga, u završna dva poglavlja, ne jenja čitalačka napetost, ali su ta poglavlja ispisana tako da predstavljaju vrlo vješt spisateljski kontrapunkt koji omogućava čitaocu i da sazna mnogo toga, ali i da pribrano privede kraju ugođaj čitanja ovoga romana.

Posebno se ističe upečatljivo oblikovan i vješto vođen lik glavnoga junaka Amira

Bošnjaka, sa svim njegovim zabludama i potragom za vrlinama, sve do njegove prebolne spoznaje (u zloglasnom srpskom logoru Omarska) samoga sebe i svih i svega uokolo njega i onoga što bi on trebao biti. Skupa s glavnim likom, nezaobilazna je i Bosna, u ovome romanu uvezana i prostorno (od Bosanske krajine do Drine) i vremenski (u rasponu njezinoga hiljadugodišnjeg istrajavanja i uz akcentiranje bitnih događaja u minulome mileniju).

Uza sve to, ovo je roman koji se ne ispušta iz ruku i čita s nesmanjenom napetošću.

Isnam TALJIĆ

TALIJANSKI POGLED NA RAT I MIR U BOSNI

Šefko Kaloper: *Nešto slično, ne!*, izdanje autora, Brčko, 2006.

Knjiga *Nešto slično, ne!* Šefke Kalopera predstavlja zaokruženu cjelinu njegovih promišljanja na temu ubijanja Bosne i Hercegovine i Bošnjaka. Dok se u svojoj prethodnoj knjizi (*Mrtvim herojima Bosne*, 1992.) bavio neposrednim ratnim opserviranjima, u ovoj se njegovi tekstovi više odnose na poratni period i trajanje namenutoga (ne)mira. Zapravo, samo su uvodni i tekst koji ga slijedi potpisani ratnim datumima, a ostali se odnose na poslijeratno neobnavljanje i razgradnju srušene zemlje.

S obzirom na dignitet kojim su pisani (pri čemu se posebno izdvaja izuzetan stil), tekstovi zavrjeđuju da budu rangirani kao eseji.

Šefko Kaloper je uporno zapisivao ono šta je i kako je mislio, a što je, u svakom slučaju, izvan politikantskih opcija. Zato ne treba konstatirati da je on neovisni intelektualac (takvih u biti nejma), on je slobodnomisleći intelektualac.

Vjerovatno je, nažalost, baš (i) zato u ovih jedanaest godina mira *na raspolaganju*, na birou, ne može dobiti posao, iako zato ima sve uvjete, pogotovo što živi u Distriktu Brčko, koji

bi valjda trebao biti skrojen po visokim kriterijima i gdje bi se mogao samo poželjeti ovakav erudit koji ne vapi za tuđom nesrećom.

Naime, Šefko Kaloper ima i bogato radno iskustvo visokoobrazovanog bibliotekara i dugogodišnjeg novinara. Uz to, bavio se poslom koji ga pogotovo (i to mnogima) u ovome vremenu preporučuje kao krajnje perspektivan i respektabilan kadar. Naime, on to ne krije, nego se to saznaje iz knjige, deset godina je pripadao represivnom aparatu vlasti bivšeg režima. Da ne bi bilo zabune, sve je pojašnjeno na koricama, među biografskim podacima o autoru: bio je pripadnik SDB-a.

Ako ništa, to ovoj knjizi daje ekskluzivnu dimenziju – ispisivao je besposleni inspektor zloglasne službe državne sigurnosti!

I, na kraju, poseban pečat knjizi daje njezin talijanski pogled.

I to je objašnjeno u knjizi – kad se i kako našao u Italiji te da je na nju, i zašto, i dalje upućen. Zašto je to posebno zanimljivo? Zato što, zapravo, najmanje znamo baš o talijanskoj politici prema Bosni i Hercegovini u ratu i poslije rata i odnosu prema našim ljudima koji su se tamo našli (ili su i dalje) u izbjeglištvu. Znamo više i danskoj, i o španskoj, i o islandskoj politici prema nama, pogotovo englesko-francusko-ruskoj.

S obzirom da Šefko Kaloper više secira baš talijansku, a sasvim ovlašno vaticansku politiku, na prvi pogled će se učiniti da je ta politika autsajderska u odnosu na rat u Bosni i Hercegovini i Bošnjake. Na drugi pogled, i nije tako, pogotovo što je u Evropi, zapravo, i previše takvih vlada koje nam se čine autsajderskim, a previše sličnim talijanskoj u njihovom nezanimljivom doprinosu gotovo sveopćoj zavjeri protiv Bosne, Bošnjaka i islama.

Nenaručena, a, što se kaže, kao poručena knjiga.

Isnam TALJIĆ

SLOVA GORDE GORČINE

Džemaludin Latić: *Srebrenički inferno* Šahovići (drugo izdanje), Connectum, Sarajevo, 2006.

Džemaludin Latić se *Srebreničkim infernom* dostojno i dostojanstveno odazvao našoj najvećoj temi. To je Bošnjacima, bez sumnje, Srebrenica, odnosno ono što Srebrenica znači i treba značiti i kao metafora. Ovdje je riječ o riječima koje identificiraju Srebrenicu onako kako je i Bošnjaci počinju i trebaju doživljavati – ne samo kao geografsko odredište nakraj Bosne ili nakraj naše pameti (mada je bilo silne «propagande» da se parcijaliziraju borba, pa i stradanje ovoga naroda), nego se Srebrenica tiče svih nas. Dakle, Srebrenica kao simbol koji ne isključuje stradanje ili borbu Bošnjaka u drugim dijelovima Bosne i Hercegovine. Naprotiv.

Velika tema našla je svoga pjesnika tako što se *Srebreničkim infernom* potvrđuje umješnost njegova peotske umjetnosti, teško uporedive i dosegljive u kordinatama naše savremene poezije. Neponovljivom liričaru Latiću uspijeva da to ostane, ovdje lišen treperave mašte i zanosnih vizija. Suočen s industrijom proizvedene smrti, ne pribjegava pukim naturalističkim opisima, nego su to najdublje, samom nutrinom doživljene slike.

Poetska doživljenost događaja u pjesničkim refleksijama, ali do te mjere izražajna i izražena da Latiću uspijeva nemoguće – da bude iznad situacije. Pa niti kune, niti proklinje, niti zaziva osvetu, niti bljuje ili pljuje, ničim ne banalizira, iako srce krvari, iako iz njegovoga srca lipti krv i on u njega umače svoj kalem.

Forma je u savremenoj književnosti njezina suštinska odrednica. Nipošto se ne svodi na značenje formalizma. Ona je bit koja je neodvojiva od samoga sadržaja. To se potpuno potvrđuje ovom Latićevom poemom, u kojoj je on sebi nametnuo obrazac Danteovoga *Pakla* iz *Božanstvene komedije*, što je podjednako razumljiv i pretežak zadatak.